

แนวทางการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำ ทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

APPROACHES FOR UTILIZING EXTERNAL QUALITY ASSESSMENT RESULTS TO REDUCE EDUCATIONAL INEQUALITY IN CHILD DEVELOPMENT CENTERS IN THE NORTHEASTERN REGION

สิริลักษณ์ บุ่งทอง¹, ตรีนคม พรหมมาบุญ^{2*}, ปิยพร สีสันต์³, กฤษณ์ ปิ่นทอง⁴ และ ประสาท เนืองเฉลิม⁵
Sililuck Boongthong¹, Treekom Prommaboon^{2*}, Piyaporn Seesun³, Krit Pinthong⁴ and Prasart Nuangchalem⁵

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ 186 หมู่ 1 ถ.สุรินทร์-ปราสาท ต.นอกเมือง อ.เมือง จ.สุรินทร์ 32000 ประเทศไทย

⁴มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ (หันตรา) 60 หมู่ 3 ถ.สายเอเชีย ต.หันตรา อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา 13000 ประเทศไทย

⁵มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ถ.นครสวรรค์ ต.ตลาด อ.เมืองมหาสารคาม จ.มหาสารคาม 44000 ประเทศไทย

^{1, 2, 3}Surin Rajabhat University, 186 Moo. 1, Surin-Prasat Rd., Nok Mueang Sub-district, Mueang District, Surin Province 32000, Thailand

⁴Suvarnabhumi Rajamangala University of Technology (Hantra) 60 Moo 3, Asia Road, Hantra Subdistrict, Phra Nakhon Si Ayutthaya District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province 13000, Thailand

⁵Maharakham University, Nakhon Sawan Road, Talat Subdistrict, Mueang Maharakham District, Maharakham Province 44000, Thailand

(Received: May 15, 2025; Revised: May 17, 2026; Accepted: May 19, 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) 2) ศึกษาและเปรียบเทียบความต้องการจำเป็น และ 3) พัฒนาแนวทางการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ ดำเนินการ 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ กลุ่มตัวอย่าง คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบด้านบริหารจัดการที่ดี เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 20 แห่ง ได้มาโดยสุ่มอย่างง่าย เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 140 คน ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่าง คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบด้านบริหารจัดการที่ดี 99 แห่ง และเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 567 แห่ง ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และระยะที่ 3 พัฒนาแนวทางการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ โดยการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 37 คน ใช้แบบประเมินวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กลุ่มวิชาทดสอบและวิจัยทางการศึกษา คณะครุศาสตร์

³ อาจารย์ กลุ่มวิชาทดสอบและวิจัยทางการศึกษา คณะครุศาสตร์

⁴ รองศาสตราจารย์ ดร. คณะเทคโนโลยีการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร

⁵ รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์

การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI) และค่าดัชนีวัดความเหลื่อมล้ำเอนโทรปีทั่วไปที่อิงค่ามัธยฐาน (GE_m)

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาต่ำกว่าสภาพที่พึงประสงค์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบลทั่วไปมีการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในด้านบริหารจัดการ ด้านครู/ผู้ดูแลเด็ก และด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัย มากกว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพบความเหลื่อมล้ำสูงสุดในด้านบริหารจัดการ ($GE_m = 1.52$) ด้านครู/ผู้ดูแลเด็ก ($GE_m = 1.27$) และด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัย ($GE_m = 0.05$) ตามลำดับ 2) ความต้องการจำเป็นในการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัยเป็นลำดับที่ 1 (PNI = 0.53) รองลงมา ได้แก่ ด้านบริหารจัดการ (PNI = 0.52) และด้านครู/ผู้ดูแลเด็ก (PNI = 0.45) 3) แนวทางการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้จากการสังเคราะห์ผลการวิจัย เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 3 ด้าน 17 แนวทางหลัก 144 กิจกรรมย่อย ชื่อว่า “MEE-R Approaches” ผลการประเมินคุณภาพของแนวทาง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความถูกต้อง (Mean = 4.81, S.D. = 0.40) ด้านความเหมาะสม (Mean = 4.80, S.D. = 0.41) ด้านความเป็นไปได้ (Mean = 4.76, S.D. = 0.45) ด้านความเป็นประโยชน์ (Mean = 4.80, S.D. = 0.41) และด้านความรับผิดชอบ (Mean = 4.82, S.D. = 0.40) อยู่ในระดับมากทั้งหมด

คำสำคัญ: แนวทาง, การนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้, ความเหลื่อมล้ำ, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ABSTRACT

This study aimed to 1) examine the current and desired conditions of utilizing external quality assessment results to reduce educational inequality in Child Development Centers, 2) analyze and compare needs, and 3) develop approaches for utilizing external quality assessment results. The research was conducted in three phases. In Phase 1, the current utilization of external quality assessment results was investigated among 20 Child Development Centers identified as good governance models in the Northeastern region, selected using simple random sampling. Data was collected through in-depth interviews with 140 stakeholders. In Phase 2, the current conditions, desired conditions, and priority needs were examined among 99 model Child Development Centers and 567 Child Development Centers in the Northeastern region using multistage sampling. Data was collected using questionnaires. In Phase 3, approaches for utilizing external quality assessment results were developed and evaluated by 37 experts and stakeholders using an assessment form. Data were analyzed using statistical methods including means and standard deviations, independent samples t-test, One-way ANOVA, PNI, and generalized entropy index based on the median.

The findings revealed that 1) the current level of utilizing external quality assessment results to reduce educational inequality was lower than the desired level. Child Development Centers under sub-district municipalities demonstrated significantly higher levels of utilization in management, teachers and child caregivers, and early childhood quality than those under sub-district administrative organizations at the .05 level of significance. The highest level of inequality was found in management ($GE_m = 1.52$), followed by teachers and child caregivers ($GE_m = 1.27$), and early childhood quality ($GE_m = 0.05$). (2) The priority need for utilizing external quality assessment results was highest in early childhood quality (PNI = 0.53), followed by management

(PNI = 0.52) and teachers and child caregivers (PNI = 0.45). (3) The developed approaches for utilizing external quality assessment results to reduce educational inequality were synthesized from research findings and related literature. The approaches consist of three domains, 17 main approaches, and 144 sub-activities, collectively referred to as the “MEE-R Approaches.” The evaluation of the approaches indicated high levels in all aspects, including accuracy (Mean = 4.81, S.D. = 0.40), propriety (Mean = 4.80, S.D. = 0.41), feasibility (Mean = 4.76, S.D. = 0.45), utility (Mean = 4.80, S.D. = 0.41), and accountability (Mean = 4.82, S.D. = 0.40).

KEYWORDS: Approaches, External Quality Assessment Utilization, Educational Inequality, Child Development Centers

บทนำ

ประเทศไทยประสบปัญหาด้านพัฒนาการของเด็กปฐมวัย อายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี จากข้อมูลในช่วงห้าปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 ถึง พ.ศ. 2566 เด็กปฐมวัยมีแนวโน้มของความล่าช้าทางภาษาเพิ่มขึ้น ในปี พ.ศ. 2566 เด็กปฐมวัยร้อยละ 60.9 มีความล่าช้าด้านทักษะการรับภาษา และร้อยละ 74.8 มีความล่าช้าด้านทักษะการแสดงออกทางภาษา (The Nation, 2024) ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์และการเติบโตและความมั่นคงของประเทศ การพัฒนาคุณภาพการดูแลและการศึกษาของเด็กปฐมวัยยังมีความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มที่มีโอกาสและกลุ่มด้อยโอกาส รวมทั้งระหว่างการศึกษาที่เน้นการเร่งเรียนกับการศึกษาที่ขาดความเอาใจใส่ สภาพปัญหาดังกล่าวเกิดจากการที่ประเทศไทยมีหน่วยงานหลายแห่งที่ให้บริการดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยใช้มาตรฐานและเกณฑ์การประเมินที่แตกต่างกันตามภารกิจของแต่ละหน่วยงาน เช่น มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ พ.ศ. 2554 ที่ครอบคลุมเพียงเด็กอายุ 2-5 ปี แต่ไม่ได้ครอบคลุมเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงก่อนเข้าประถมศึกษา ซึ่งส่งผลให้สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องใช้มาตรฐานหลายรูปแบบ ทำให้เกิดความสับสนและงานซ้ำซ้อน จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนในการจัดทำมาตรฐานกลางที่ทุกภาคส่วนจะใช้ร่วมกันได้ (National Early Childhood Development Committee [NECDC], 2019)

จากปัญหาดังกล่าว คณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ (ก.พ.ป.) จึงได้เห็นชอบให้คณะอนุกรรมการพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัยจัดทำ “มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ” ขึ้น เพื่อใช้เป็นมาตรฐานกลางในการประเมินการพัฒนาคุณภาพของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย มาตรฐานนี้ถูกออกแบบมาเพื่อให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันใช้เป็นหลักในการประเมินคุณภาพการบริการดูแล พัฒนา และจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย โดยคำนึงถึงสิทธิพื้นฐานที่เด็กทุกคนพึงได้รับ ซึ่งถือเป็นการวางรากฐานสำคัญสำหรับการพัฒนามนุษย์และการสร้างพลเมืองคุณภาพในอนาคต การใช้มาตรฐานเดียวกันนี้จะช่วยให้การพัฒนาคุณภาพเป็นไปในทิศทางเดียวกันและสนับสนุนการบูรณาการการทำงานของกระทรวงต่าง ๆ เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต (กลุ่มเด็กปฐมวัยและผู้สูงอายุ) ซึ่งลงนามในปี พ.ศ. 2560 (NECDC, 2019) และได้มีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2562 ให้ใช้มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติแทนมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประกันคุณภาพภายในและเพื่อรองรับการประเมินทั้งจากต้นสังกัดและการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีหน้าที่ดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัยอายุ 2-5 ปี โดยมุ่งเน้นให้เด็กมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงและพัฒนาการด้านร่างกาย วินัย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมตามวัย การจัดการศึกษาของศูนย์เหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อให้เด็กเติบโตเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ และกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศมาตรฐานการศึกษาระดับ

ปฐมวัยและแนวทางปฏิบัติในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อช่วยให้สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการประกันคุณภาพภายในได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงเตรียมการสำหรับการประเมินคุณภาพภายนอก โดยการประกันคุณภาพภายในจะประกอบด้วยการประเมินคุณภาพ การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้มั่นใจว่าการจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐาน โดยมีการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ในการประเมินผลสถานศึกษาและการให้ข้อเสนอแนะต่อสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด (Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization), 2024) การประเมินคุณภาพภายนอกจึงเป็นกลไกสำคัญในการประกันคุณภาพของสถานศึกษาทุกระดับในประเทศไทย เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและส่งเสริมให้การศึกษาในประเทศมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

จากความสำคัญของการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้เพื่อยกระดับคุณภาพและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษานั้น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงมีความจำเป็นในการประเมินความต้องการจำเป็นก่อนวางแผนการแก้ไข ปัญหาจากผลการประเมินคุณภาพและข้อเสนอแนะ ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยใช้ในการกำหนดความแตกต่างระหว่างสภาพที่เกิดขึ้นจริงและสภาพที่ควรจะเป็น รวมถึงการประเมินในด้านต่าง ๆ เช่น การบริหารจัดการ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้และเล่น และคุณภาพของเด็กปฐมวัย ข้อมูลที่ได้จากการประเมินความต้องการจำเป็นนี้จะสะท้อนสภาพบริบทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนำมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดสิ่งที่ควรปรับเปลี่ยนหรือพัฒนา ข้อมูลเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการวางแผนการพัฒนางานองค์กรและการกำหนดแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการขององค์กรและป้องกันการสูญเสียทรัพยากร (Yimyam, 2023) ผลของการประเมินความต้องการจำเป็นสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษาในเชิงสร้างสรรค์และเป็นการเปลี่ยนแปลงทางบวก เช่น การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนการประเมินความต้องการจำเป็นมีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงงานบริการและการยกระดับคุณภาพการศึกษาของเด็กปฐมวัย โดยผ่านกระบวนการวิจัยที่เน้นการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานภายในองค์กร (Yimyam, 2023) ซึ่งจากการศึกษาในงานวิจัยหลาย ๆ เรื่อง เช่น งานวิจัยของโฆสิต ดิษฐบรรจง และคนอื่น ๆ (Dittabanjong et al., 2014) ศิริพร อาจapaksa (Ardpaksa, 2014) และพินดา วราสุนันท์ และคนอื่น ๆ (Varasunun et al., 2015) พบว่า การประเมินความต้องการจำเป็นเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

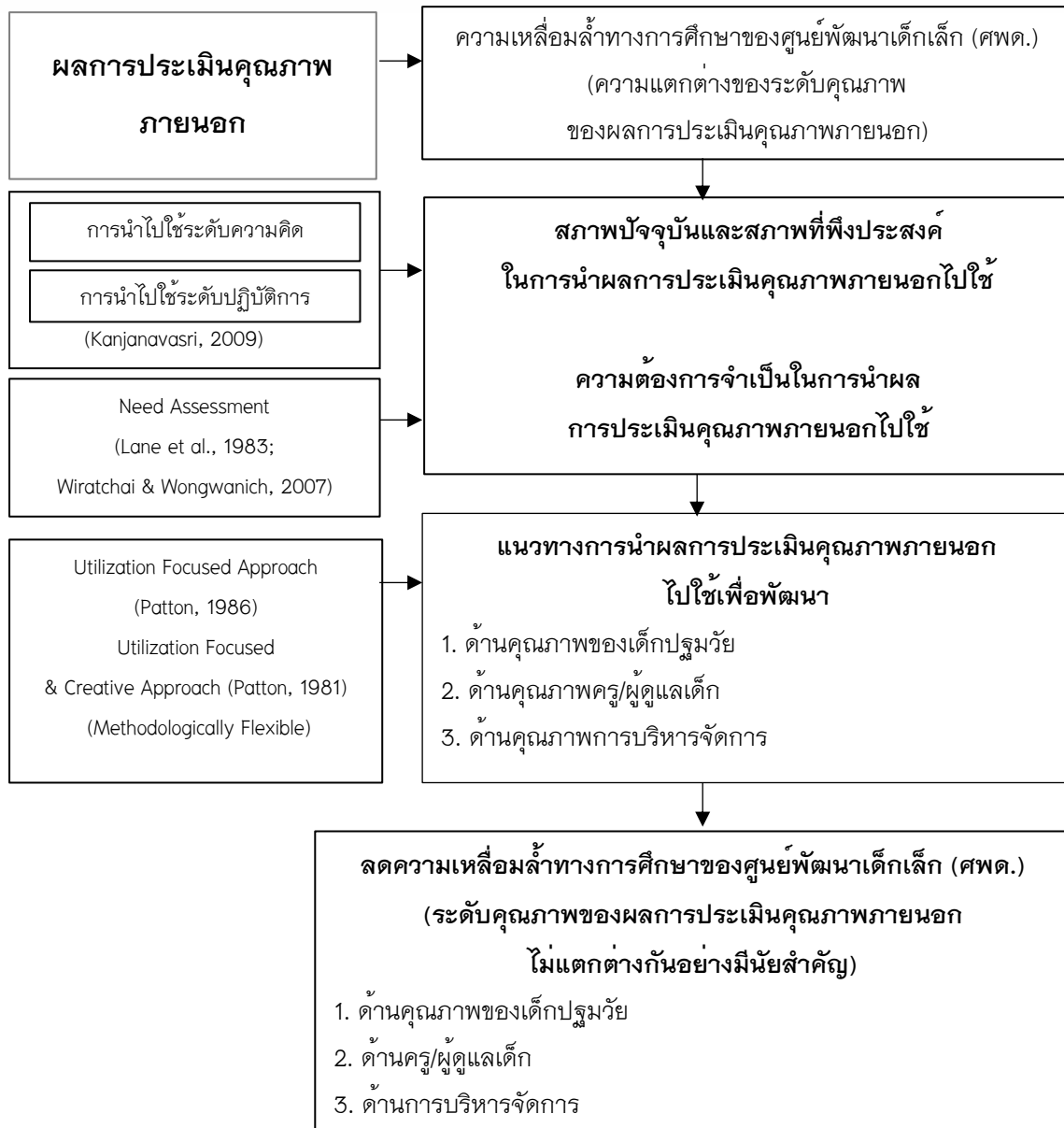
ผู้วิจัยในฐานะนักวิชาการและนักวิจัยด้านการศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้และความต้องการจำเป็นในการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ นำไปสู่การพัฒนาแนวทางการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในกลุ่มเด็กปฐมวัยให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน เดิมนั้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ และเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติต่อไปในอนาคตบนฐานการเติบโตและเท่าเทียม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นในการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลตำบล

3. เพื่อพัฒนาแนวทางการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการพัฒนาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

กรอบแนวคิดการวิจัย



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Development Research) โดยใช้วิธีการแบบผสม (Mixed Methods) แบบแผนคู่ขนาน (A Convergent Design) (Creswell, 2013) ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ หนังสือรับรองเลขที่ 015/2567 ดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใช้การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

ประชากร

ประชากร คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ ด้านบริหารจัดการที่ดี (1 อำเภอ 1 ศพด.ต้นแบบ ด้านบริหารจัดการที่ดี) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลตำบล จำนวน 293 แห่ง (Department of Local Administration, 2022)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ได้รับรางวัลการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ ด้านบริหารจัดการที่ดี 1 อำเภอ 1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ใช้การสุ่มอย่างง่าย (Cochran, 1977) รวมทั้งสิ้น 20 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาหรือตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการกองการศึกษาและวัฒนธรรม และผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล รวมทั้งสิ้น 140 คน

เครื่องมือการวิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ครอบคลุมมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัย ยกตัวอย่างข้อคำถาม “ท่านมีการนำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาแนวปฏิบัติหรือวิธีการทำให้เด็กมีการเจริญเติบโตสมวัยและมีสุขนิสัยที่เหมาะสมอย่างไร” ด้านครูผู้ดูแลเด็ก ยกตัวอย่างข้อคำถาม “ท่านมีการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ปรับปรุงพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และเล่น เพื่อดูแลและพัฒนาเด็กอย่างรอบด้านอย่างไร” และด้านบริหารจัดการ ยกตัวอย่างข้อคำถาม “ท่านมีการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ปรับปรุงพัฒนาแนวปฏิบัติหรือวิธีการบริหารจัดการบุคลากรทุกประเภทตามหน่วยงานที่สังกัดอย่างไร” ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา ด้านการวิจัย การวัด และประเมินผลการศึกษา และด้านการศึกษาปฐมวัย พบว่า ดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) มีค่าตั้งแต่ 0.66–1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมและตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulations) เพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (Credibility) และความตรง (Validity) ของข้อมูลในการวิจัย โดยใช้ข้อมูลหลากหลายแหล่ง จากผู้ให้ข้อมูลหลายกลุ่ม ถ้าข้อมูลสอดคล้องกันแสดงว่ามีความน่าเชื่อถือสูงขึ้น หรือถ้าข้อมูลแตกต่างกันก็จะสามารถทำความเข้าใจปรากฏการณ์ได้ลึกซึ้งขึ้น สรุปขั้นตอนดังนี้

1. จัดทำหนังสือราชการเพื่อประสานงานกับสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอเข้าไปเก็บข้อมูลวิจัย
2. วางแผนการลงพื้นที่วิจัยและลงพื้นที่วิจัยตามแผนที่กำหนด เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งสิ้น 14 วัน ระหว่างวันที่ 15–29 พฤษภาคม พ.ศ. 2567
3. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและนำข้อมูลไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive Reasoning)

การวิเคราะห์ข้อมูล

จัดกระทำข้อมูลด้วยการลดทอนข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย เชื่อมโยงและจัดกลุ่มประเด็นของข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหาและสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ใช้การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มที่ 1

ประชากร คือ ผู้อำนวยการหรือครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ ด้านบริหารจัดการที่ดี ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลตำบล จำนวน 293 แห่ง (Department of Local Administration, 2022) และผู้ปกครอง จำนวน 293 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้อำนวยการหรือครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ ด้านบริหารจัดการที่ดี 170 แห่ง และตัวแทนผู้ปกครอง แห่งละ 1 คน จำนวนทั้งสิ้น 170 คน กำหนดจากตาราง Krejcie and Morgan (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบ 3 สุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) จากกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถเก็บข้อมูลได้จริงจากผู้อำนวยการหรือครู 99 ชุด (ผู้อำนวยการ 34 คน และครู 65 คน) คิดเป็นร้อยละ 58.24 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด แบ่งเป็น สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 66 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 66.67 และสังกัดเทศบาลตำบล จำนวน 33 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 33.33 และเก็บข้อมูลได้จริงจากผู้ปกครอง 99 คน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มที่ 2

ประชากร คือ ผู้อำนวยการหรือครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 8,503 แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 6,238 แห่ง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบล จำนวน 2,265 แห่ง (Department of Local Administration, 2022) และผู้ปกครอง 8,503 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้อำนวยการหรือครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้ให้ข้อมูล คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือครู 1 คน ต่อ 1 แห่ง ขนาดตัวอย่าง จำนวน 368 แห่ง และตัวแทนผู้ปกครอง แห่งละ 1 คน จำนวนทั้งสิ้น 368 คน สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) โดยสุ่มจังหวัด จำนวน 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเลย จังหวัดนครพนม จังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดสุรินทร์ สามารถเก็บข้อมูลได้จริงจากผู้อำนวยการหรือครู 567 ชุด จำแนกเป็นสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล 392 แห่ง เทศบาลตำบล 175 แห่ง เก็บข้อมูลได้จากผู้ปกครอง 567 ชุด ที่มีบุตรหลานเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล 392 แห่ง และเทศบาลตำบล 175 แห่ง

เครื่องมือการวิจัย

แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ชนิดมาตราประมาณค่า 5 ระดับ และแบบตอบสั้น ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ใช้การวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) มีค่าตั้งแต่ 0.66–1.00 และค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค ได้เท่ากับ 0.99

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำโครงสร้าง/ประเด็นของแบบสอบถามไปสร้างใน Google Form เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลทางออนไลน์ สร้าง URL และ QR code และจัดทำหนังสือราชการประสานขอความอนุเคราะห์ไปยังสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด เพื่อจัดส่ง URL และ QR code ไปยังกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเป้าหมาย การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ จะดำเนินการควบคู่ไปกับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ระหว่างวันที่ 8 พฤษภาคม ถึงวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2567

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์โดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบการแจกแจงปกติ (Normality Test) ผู้วิจัยพิจารณาความเบ้ (Skewness) และความโด่ง (Kurtosis) โดยการหาค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Statistic/Standard Error) พบว่า อยู่ในช่วง -1.96 ถึง $+1.96$ แสดงว่าการแจกแจงเป็นแบบโค้งปกติ (Normal Distribution)

2. วิเคราะห์การรับรู้ของผู้ปกครอง ด้านคุณภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การใช้สื่อและเทคโนโลยีของผู้ปกครอง และต้นทุนทางสังคมของเด็ก โดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบการรับรู้ของผู้ปกครองในกลุ่มศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทั่วไป ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบลทั่วไป ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ สังกัดเทศบาลตำบล โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA)

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลการประเมินคุณภาพภายนอกของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำแนกตามต้นสังกัด แบ่งเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทั่วไปและสังกัดเทศบาลตำบลทั่วไป และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลและสังกัดเทศบาลตำบล โดยใช้สถิติการทดสอบสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent Samples t-test)

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพปัจจุบันของการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จำแนกตามสังกัด 4 กลุ่ม ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทั่วไป ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบลทั่วไป ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ สังกัดเทศบาลตำบล ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

5. วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น โดยใช้ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) ของ Lane et al. (1983)

6. วิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยใช้ดัชนีวัดความเหลื่อมล้ำเอนโทรปีทั่วไปที่อิงค่ามัธยฐาน (Median-based Generalized Entropy Inequality Measure: GEm) (Srisuttiyakorn, 2019) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปกำหนดเกณฑ์ประเมินความเหลื่อมล้ำ (Cowell, 2009) ดังนี้

 $GE_m (\alpha=1)$ แปลความหมาย

$GE_m = 0$ มีความเท่าเทียมสมบูรณ์ ทุกคนได้รับทรัพยากรเท่ากันทั้งหมด ไม่มีความเหลื่อมล้ำ

$GE_m < 1$ มีความเหลื่อมล้ำในการกระจายทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกัน

$GE_m > 1$ มีความเหลื่อมล้ำสูงในการกระจายทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกันหรือแตกต่างกันมาก

ระยะที่ 3 การพัฒนาแนวทางการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ ด้านบริหารจัดการที่ดี สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ประจำปี พ.ศ. 2565 และผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กปฐมวัย ด้านประกันคุณภาพการศึกษา และด้านการวัดและประเมินผล รวมทั้งสิ้น 37 คน โดยความสมัครใจเข้าร่วม ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 คน ผู้อำนวยการกองการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 คน คณะกรรมการสถานศึกษา 5 คน ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 5 คน ครูผู้ดูแลเด็ก 5 คน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 5 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กปฐมวัย 3 คน สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผู้เชี่ยวชาญด้านประกันคุณภาพการศึกษา 2 คน

สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏและวิทยาลัยบรมราชชนนี และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล 2 คน
สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ

เครื่องมือการวิจัย

แบบบันทึกการประชุมกลุ่มย่อย หาคุณภาพของเครื่องมือด้านความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา ด้านการวิจัย การวัดและประเมินผลการศึกษา และด้านการศึกษาปฐมวัย จำนวน 3 คน และแบบประเมินความถูกต้อง (Accuracy) ความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) รรถประโยชน์ (Utility) และความรับผิดชอบ (Accountability) พบว่า ค่า IOC มีค่าตั้งแต่ 0.66–1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำผลการสังเคราะห์ (ร่าง) แนวทางฯ ที่ได้จากการจัดลำดับความต้องการจำเป็น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเสนอในการประชุมอภิปรายกลุ่มย่อย เรื่อง การพัฒนาแนวทางการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เก็บรวบรวมข้อมูลโดย 1) การบันทึกการประชุมอภิปรายกลุ่มย่อย รูปแบบออนไลน์และออนไซต์ และ 2) การร่วมประเมินคุณภาพแนวทางฯ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความรับผิดชอบ โดยใช้แบบประเมินคุณภาพ ณ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง ในวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2567

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยเน้นเนื้อหาที่อิงจากกรอบแนวคิดการวิจัยและสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างถูกต้อง และสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive Reasoning)
2. วิเคราะห์ข้อมูลผลการประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความรับผิดชอบ โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์การประเมินดังนี้

4.21 – 5.00	มีความถูกต้อง/ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้/รรถประโยชน์/ความรับผิดชอบ	อยู่ในระดับมากที่สุด
3.41 – 4.20	มีความถูกต้อง/ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้/รรถประโยชน์/ความรับผิดชอบ	อยู่ในระดับมาก
2.61 – 3.40	มีความถูกต้อง/ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้/รรถประโยชน์/ความรับผิดชอบ	อยู่ในระดับปานกลาง
1.81 – 2.60	มีความถูกต้อง/ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้/รรถประโยชน์/ความรับผิดชอบ	อยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.80	มีความถูกต้อง/ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้/รรถประโยชน์/ความรับผิดชอบ	อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทาง การศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังต่ำกว่าสภาพที่พึงประสงค์ และอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความต้องการในการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า พบว่า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความตระหนักและให้ความสำคัญต่อความปลอดภัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รายได้ท้องถิ่นจำกัด จึงต้องพึ่งพางบประมาณอุดหนุนจากส่วนกลางในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบและสอดคล้องกับแผนพัฒนาสนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและมีการนำมามาตรการและนวัตกรรมด้านความปลอดภัยมาปรับใช้ในการพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติทั้ง 3 มาตรฐาน

สภาพการรับรู้ของผู้ปกครองด้านคุณภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การใช้สื่อและเทคโนโลยีของผู้ปกครอง และต้นทุนทางสังคม พบว่า ภาพรวมด้านคุณภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กรับรู้ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.67;

S.D. = 0.47) ภาพรวมด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีของผู้ปกครองรับรู้ในระดับมาก (Mean = 4.30; S.D. = 0.67) และ ภาพรวมต้นทุนทางสังคมของเด็กรับรู้ในระดับมาก (Mean = 4.34; S.D. = 0.54) ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของผู้ปกครอง ต่อคุณภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามต้นสังกัด ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีของผู้ปกครองและต้นทุนทางสังคมของเด็ก ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ($F = 1.15, p = 0.32$; $F = 0.20, p = 0.89$; $F = 0.43, p = 0.72$ ตามลำดับ) ผลการเปรียบเทียบการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบลทั่วไป มีการนำผลไปใช้ด้านบริหารจัดการ ด้านครู/ผู้ดูแลเด็ก และด้านคุณภาพ ของเด็กปฐมวัยมากกว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 3.54, p = 0.011$; $t = 3.68, p = 0.026$; $t = 3.75, p = 0.010$ ตามลำดับ) การเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันของ การนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จำแนกตามสังกัด 4 กลุ่ม ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทั่วไป ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบลทั่วไป ศูนย์พัฒนา เด็กเล็กต้นแบบ สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ สังกัดเทศบาลตำบล พบว่า ด้านบริหารจัดการ ด้านครู/ผู้ดูแลเด็ก และด้านคุณภาพเด็กปฐมวัย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ($F = 8.29, p = 0.000$; $F = 9.83, p = 0.000$; $F = 10.15, p = 0.000$ ตามลำดับ) เมื่อจำแนกตามสังกัด รายคู่ โดยใช้วิธี Scheffé (1953) พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกลุ่มทั่วไป สังกัดเทศบาลตำบล มีการนำผลการประเมิน คุณภาพภายนอกไปใช้ในการพัฒนาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทาง การศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านบริหารจัดการ ด้านครู/ผู้ดูแลเด็ก และด้านคุณภาพเด็กปฐมวัย มากกว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกลุ่มทั่วไป สังกัดองค์การบริหาร ส่วนตำบล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Mean difference = .23, .24 และ .24 ตามลำดับ) และศูนย์พัฒนา เด็กเล็กต้นแบบ สังกัดเทศบาลตำบล มีการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ด้านบริหารจัดการ ด้านครู/ผู้ดูแลเด็ก และด้านคุณภาพเด็กปฐมวัย มากกว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกลุ่มทั่วไป สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 (Mean difference = .51, .56 และ .57 ตามลำดับ) ในส่วนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกลุ่มทั่วไป สังกัด เทศบาลตำบล ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ สังกัด เทศบาลตำบล มีการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการพัฒนาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านบริหารจัดการ ด้านครู/ผู้ดูแลเด็ก และด้านคุณภาพเด็กปฐมวัยไม่แตกต่างกันที่ระดับ นัยสำคัญทางสถิติที่ .05

การวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาโดยใช้ดัชนีวัดความเหลื่อมล้ำเอนโทรปีทั่วไปที่อิงค่ามัธยฐาน พบว่า ด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัยมีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาต่ำที่สุด ($GE_m = 0.05$) ด้านครู/ผู้ดูแลเด็ก มีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาสูง ($GE_m = 1.27$) และด้านบริหารจัดการมีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาสูงที่สุด ($GE_m = 1.52$)

2. ความต้องการจำเป็นและผลการเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นในการนำผลการประเมินคุณภาพ ภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามต้นสังกัด

2.1 ความต้องการจำเป็นในการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำ ทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามต้นสังกัด พบว่า ด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัย มีลำดับความต้องการจำเป็น ลำดับที่ 1 (PNI = 0.53) รองลงมาคือด้านบริหารจัดการ (PNI = 0.52) และด้านครู/ผู้ดูแลเด็ก (PNI = 0.45) ตามลำดับ จำแนกตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ สามารถสรุปได้ดังนี้

1) มาตรฐานด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัย มี 7 องค์ประกอบย่อย เมื่อเรียงลำดับตามความต้องการ จำเป็น พบว่า ลำดับที่ 1 เด็กมีพัฒนาการสมวัย (PNI = 0.59) ลำดับที่ 2 เด็กมีพัฒนาการด้านสติปัญญา เรียนรู้ และ สร้างสรรค์ (PNI = 0.56) ลำดับที่ 3 เด็กมีพัฒนาการด้านภาษาและการสื่อสาร (PNI = 0.55) ลำดับที่ 4 เด็กมีพัฒนาการด้านอารมณ์จิตใจ (PNI = 0.54) และเด็กมีพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหว (PNI = 0.54) และลำดับที่ 5

เด็กมีการเจริญเติบโตสมวัยและมีสุขนิสัยที่เหมาะสม (PNI = 0.50) และเด็กมีการพัฒนาการด้านสังคม คุณธรรม มีวินัย และความเป็นพลเมืองดี (PNI = 0.50)

2) มาตรฐานการบริหารจัดการ มี 5 องค์ประกอบย่อย เมื่อเรียงลำดับตามความต้องการจำเป็น พบว่า ลำดับที่ 1 การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อความปลอดภัย (PNI = 0.75) ลำดับที่ 2 การจัดการเพื่อส่งเสริมสุขภาพและการเรียนรู้ (PNI = 0.49) ลำดับที่ 3 การบริหารจัดการบุคลากรทุกประเภทตามหน่วยงานที่สังกัด (PNI = 0.43) ลำดับที่ 4 การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ (PNI = 0.34) และลำดับที่ 5 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน (PNI = 0.31) ตามลำดับ

3) มาตรฐานด้านครู/ผู้ดูแลเด็ก มี 5 องค์ประกอบย่อย เมื่อเรียงลำดับตามความต้องการจำเป็น พบว่า ลำดับที่ 1 การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ภาษา และการสื่อสาร (PNI = 0.54) ลำดับที่ 2 การส่งเสริมเด็กในระยะเปลี่ยนผ่านให้ปรับตัวสู่การเชื่อมต่อในขั้นถัดไป (PNI = 0.46) ลำดับที่ 3 การดูแลและพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน (PNI = 0.42) และการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ-สังคม ปลูกฝังคุณธรรมและความเป็นพลเมืองดี (PNI = 0.42) และลำดับที่ 4 การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายและดูแลสุขภาพ (PNI = 0.41) ตามลำดับ

2.2 การเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นในการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามต้นสังกัด สามารถสรุปดังนี้

1) ด้านบริหารจัดการ พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล มีความต้องการจำเป็นในการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ตามลำดับ ดังนี้ (1) การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อความปลอดภัย (2) การจัดการเพื่อส่งเสริมสุขภาพและการเรียนรู้ (3) การบริหารจัดการบุคลากรทุกประเภทตามหน่วยงานที่สังกัด (4) การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และ (5) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ส่วนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบลมีความต้องการจำเป็นในการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ตามลำดับ ดังนี้ (1) การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อความปลอดภัย (2) การบริหารจัดการบุคลากรทุกประเภทตามหน่วยงานที่สังกัด (3) การจัดการเพื่อส่งเสริมสุขภาพและการเรียนรู้ (4) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน และ (5) การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ

2) ด้านครู/ผู้ดูแลเด็ก พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล มีความต้องการจำเป็นในการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ตามลำดับ ดังนี้ (1) การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ภาษา และการสื่อสาร (2) การส่งเสริมเด็กในระยะเปลี่ยนผ่านให้ปรับตัวสู่การเชื่อมต่อในขั้นถัดไป (3) การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ-สังคม ปลูกฝังคุณธรรมและความเป็นพลเมืองดี (4) การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายและดูแลสุขภาพ และ (5) การดูแลและพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน ส่วนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบลมีความต้องการจำเป็นในการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ตามลำดับ ดังนี้ (1) การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ภาษา และการสื่อสาร (2) การดูแลและพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน (3) การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายและดูแลสุขภาพ (4) การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ-สังคม ปลูกฝังคุณธรรมและความเป็นพลเมืองดี และ (5) การส่งเสริมเด็กในระยะเปลี่ยนผ่านให้ปรับตัวสู่การเชื่อมต่อในขั้นถัดไป

3) ด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัย พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลมีความต้องการจำเป็นในการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ ตามลำดับดังนี้ (1) การส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการสมวัย (2) เด็กมีพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหว (3) เด็กมีพัฒนาการด้านสติปัญญา เรียนรู้ และสร้างสรรค์ (4) เด็กมีพัฒนาการด้านอารมณ์จิตใจ (5) เด็กมีพัฒนาการด้านภาษาและการสื่อสาร (6) เด็กมีพัฒนาการด้านสังคม คุณธรรม มีวินัย และความเป็นพลเมืองดี และ (7) เด็กมีการเจริญเติบโตสมวัยและมีสุขนิสัยที่เหมาะสม ส่วนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบล มีความต้องการจำเป็นในการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ตามลำดับดังนี้ (1) การส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการด้านภาษาและการสื่อสาร (2) เด็กมีการเจริญเติบโตสมวัยและ

มีสุนัขที่เหมาะสม (3) เด็กมีพัฒนาการด้านสติปัญญา เรียนรู้ และสร้างสรรค์ (4) เด็กมีพัฒนาการสมวัย (5) เด็กมีพัฒนาการด้านอารมณ์จิตใจ (6) เด็กมีพัฒนาการด้านสังคม คุณธรรม มีวินัย และความเป็นพลเมืองดี และ (7) เด็กมีพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหว

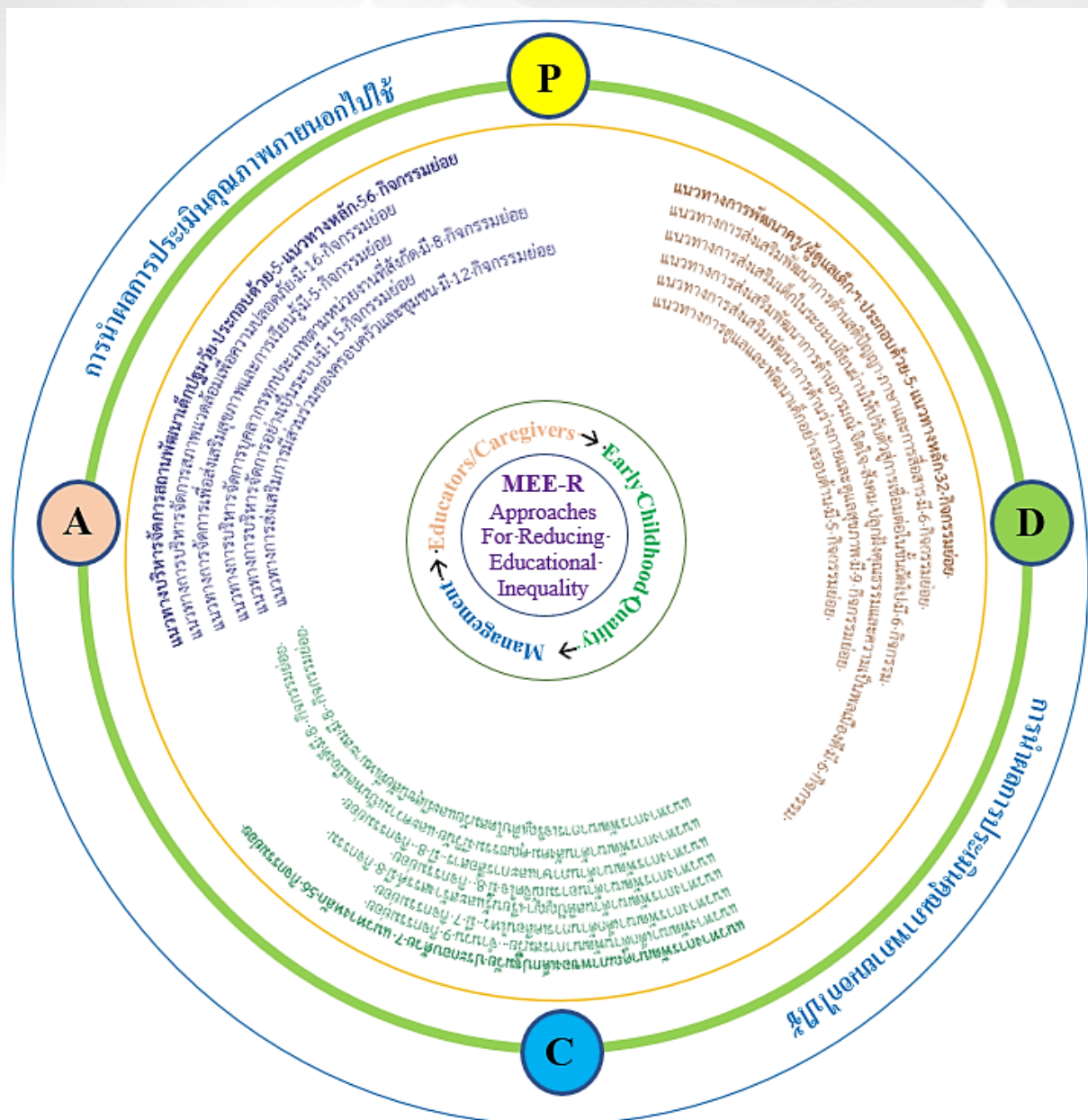
3. แนวทางการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่สังเคราะห์จากการวิเคราะห์ลำดับความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์ร่างข้อมูลเชิงคุณภาพ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีชื่อว่า “MEE-R Approaches” (Management of Child Development Centers (M); Educators/Caregivers Providing Care and Organizing Learning and Play Experiences (E); Early Childhood Quality (E); Reducing Educational Inequality (R)) ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านบริหารจัดการ ด้านครู/ผู้ดูแลเด็ก ด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัย และ 17 แนวทางหลัก 144 กิจกรรมย่อย ดังนี้

ด้านที่ 1 แนวทางด้านบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 5 แนวทางหลัก 56 กิจกรรมย่อย ได้แก่ 1) แนวทางการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อความปลอดภัย มี 16 กิจกรรมย่อย 2) แนวทางการจัดการเพื่อส่งเสริมสุขภาพและการเรียนรู้ มี 6 กิจกรรมย่อย 3) แนวทางการบริหารจัดการบุคลากรทุกประเภทตามหน่วยงานที่สังกัด มี 8 กิจกรรมย่อย 4) แนวทางการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มี 15 กิจกรรมย่อย และ 5) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน มี 12 กิจกรรมย่อย

ด้านที่ 2 แนวทางการพัฒนาครู/ผู้ดูแลเด็ก และจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 5 แนวทางหลัก 32 กิจกรรมย่อย ได้แก่ 1) แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ภาษา และการสื่อสาร มี 6 กิจกรรมย่อย 2) แนวทางการส่งเสริมเด็กในระยะเปลี่ยนผ่านให้ปรับตัวสู่การเชื่อมต่อในชั้นถัดไป มี 6 กิจกรรมย่อย 3) แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ-สังคม ปลูกฝังคุณธรรมและความเป็นพลเมืองดี มี 6 กิจกรรมย่อย 4) แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายและดูแลสุขภาพ มี 9 กิจกรรมย่อย และ 5) แนวทางการดูแลและพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน มี 5 กิจกรรมย่อย

ด้านที่ 3 แนวทางการพัฒนาคุณภาพของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 7 แนวทางหลัก 56 กิจกรรมย่อย ได้แก่ 1) แนวทางการพัฒนาด้านพัฒนาการสมวัย มี 9 กิจกรรมย่อย 2) แนวทางการพัฒนาเด็กด้านการเคลื่อนไหว มี 7 กิจกรรมย่อย 3) แนวทางการพัฒนาด้านสติปัญญา เรียนรู้ และสร้างสรรค์ มี 8 กิจกรรมย่อย 4) แนวทางการพัฒนาด้านอารมณ์จิตใจ มี 8 กิจกรรมย่อย 5) แนวทางการพัฒนาด้านภาษาและการสื่อสาร มี 8 กิจกรรมย่อย 6) แนวทางการพัฒนาด้านสังคม คุณธรรม มีวินัย และความเป็นพลเมืองดี มี 8 กิจกรรมย่อย และ 7) แนวทางการพัฒนาการเจริญเติบโตสมวัยและมีสุนัขที่เหมาะสม มี 8 กิจกรรมย่อย

ผลการประเมินคุณภาพของแนวทางในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ได้แก่ ด้านความถูกต้อง (Mean = 4.81; S.D. = 0.40) ด้านความเหมาะสม (Mean = 4.80; S.D. = 0.41) ด้านความเป็นไปได้ (Mean = 4.76; S.D. = 0.45) ด้านความเป็นประโยชน์ (Mean = 4.80; S.D. = 0.41) และด้านความรับผิดชอบ (Mean = 4.82; S.D. = 0.40) แสดงให้เห็นว่าแนวทางที่พัฒนาขึ้นมีความครอบคลุม ถูกต้อง เหมาะสม นำไปปฏิบัติได้จริงและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อเด็กปฐมวัย แผนภาพแนวทางการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แสดงดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 แนวทางการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการพัฒนาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาต่ำกว่าสภาพที่พึงประสงค์ โดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบลทั่วไป มีการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในด้านบริหารจัดการ ด้านครู/ผู้ดูแลเด็ก และด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัย มากกว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 3.54, p = 0.011$; $t = 3.68, p = 0.026$; $t = 3.75, p = 0.010$ ตามลำดับ) โดยพบความเหลื่อมล้ำสูงสุดในด้านบริหารจัดการ ($GE_m = 1.52$) ด้านครู/ผู้ดูแลเด็ก ($GE_m = 1.27$) และด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัย ($GE_m = 0.05$) ตามลำดับ

2. ความต้องการจำเป็นในการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัยเป็นลำดับที่ 1 ($PNI = 0.53$) รองลงมา ได้แก่ ด้านบริหารจัดการ ($PNI = 0.52$) และด้านครู/ผู้ดูแลเด็ก ($PNI = 0.45$)

3. แนวทางการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้จากการสังเคราะห์ผลการวิจัย เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 3 ด้าน 17 แนวทางหลัก 144 กิจกรรมย่อย ชื่อว่า “MEE-R Approaches” ผลการประเมินคุณภาพของแนวทาง พบว่า ด้านความถูกต้อง (Mean = 4.81; S.D. = 0.40) ด้านความเหมาะสม (Mean = 4.80; S.D. = 0.41) ด้านความเป็นไปได้ (Mean = 4.76; S.D. = 0.45) ด้านความเป็นประโยชน์ (Mean = 4.80; S.D. = 0.41) และด้านความรับผิดชอบ (Mean = 4.82; S.D. = 0.40) อยู่ในระดับมากทั้งหมด

การอภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันของการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังต่ำกว่าสภาพที่พึงประสงค์ทุกด้าน แต่มีระดับการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความต้องการในการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาทั้ง 3 มาตรฐาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบลทั่วไป มีการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านบริหารจัดการ ด้านครู/ผู้ดูแลเด็ก และด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัย มากกว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 3.54, p = 0.011$; $t = 3.68, p = 0.026$; $t = 3.75, p = 0.010$ ตามลำดับ) ผลการวิจัยที่ปรากฏอาจเกิดจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ประเมินสภาพปัจจุบันของตนเองแล้วว่ายังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายหรือสภาพที่พึงประสงค์ในการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ ซึ่งในการประเมินสภาพที่ตรงตามความเป็นจริงนั้นจะทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถรับรู้ถึงประเด็นของจุดอ่อนและความต้องการในการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของตนเอง ว่ามีตัวบ่งชี้ใดและตัวบ่งชี้ย่อยใดบ้างที่จำเป็นต้องดำเนินการเพื่อปรับปรุงและพัฒนาตามลำดับความสำคัญเร่งด่วน ดังนั้น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงต้องนำข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มาวิเคราะห์จัดลำดับความต้อการจำเป็นก่อน เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ โดยมีข้อมูลบ่งชี้ที่ได้จากการยกระดับผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในของแต่ละปีการศึกษาและผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกในระดับที่สูงขึ้นซึ่งส่งผลต่อการลดความเหลื่อมล้ำของคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของสุวิมล ว่องวานิช (Wongwanich, 2015) ที่กล่าวว่า การหาความต้องการจำเป็นเพื่อให้ได้ข้อมูลในการตัดสินใจ เพื่อหาวิธีแก้ปัญหาได้ตรงกับสภาพ หรือเพื่อกันหาความต้องการที่แท้จริง การประเมินความต้องการจำเป็นจึงเป็นเครื่องมือนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายที่เป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Lane et al. (1983) ที่กล่าวว่า การใช้วิธีการเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นซึ่งพัฒนาขึ้นมาโดยใช้ค่าสถิติในรูปดัชนี สามารถบอกค่าต่ำสุดและสูงสุดได้ (Priority Needs Index: PNI) และสอดคล้องกับงานวิจัยของมลิวรรณ์ ภิรมย์รักษ์ และชฎาพร เสนาคูณ (Piromrak & Senakhun, 2017) ที่พบว่าสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดมหาสารคามโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ณัฐรีย์ สิงห์เงา และสุมาลี ศรีพุทธรินทร์ (Singngao & Sriputttharin, 2021) พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยรวมอยู่ในระดับมาก และนันทวรรณ ชันทะ และจิรวัดณ์ วรุธโรจน์ (Khantha & Waroonroj, 2022) พบว่า สภาพปัจจุบันในการดำเนินงานตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอบ้านไผ่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ สวัสดิพิงค์ ศรีภักดี และบุญชม ศรีสะอาด (Sripakdee & Srisa-ard,

2023) ที่พบว่า สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านมาตรฐานวิชาการและการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดและอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านมาตรฐานอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดและอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ สลิตา นาคา และวิเชียร รุ้ยย่นยง (Naka & Rooyuenyong, 2024) ที่พบว่า 1) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. จากผลการวิจัย พบว่า ความต้องการจำเป็นในการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัย มีลำดับความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 (PNI = 0.53) รองลงมาคือด้านบริหารจัดการ (PNI = 0.52) และด้านครู/ผู้ดูแลเด็ก (PNI = 0.45) ตามลำดับ ค่าดัชนีวัดความเหลื่อมล้ำเอนโทรปีทั่วไปที่อิงค่ามัธยฐาน พบว่า ด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัยมีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาต่ำที่สุด ($GE_m = 0.05$) ด้านครู/ผู้ดูแลเด็กมีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาสูง ($GE_m = 1.27$) และด้านบริหารจัดการมีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาสูงที่สุด ($GE_m = 1.52$) จากผลการวิจัยที่ปรากฏเกิดจากเมื่อได้ผลการประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์แล้ว ในขั้นตอนถัดไปคือการวิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็นและจัดลำดับความสำคัญตามค่าดัชนีที่วิเคราะห์ได้ โดยข้อที่มีค่ามากแสดงว่ามีความจำเป็นมาก ควรต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนาอย่างเร่งด่วน ส่วนข้อที่มีค่าน้อยแสดงให้เห็นว่ามีความต้องการจำเป็นน้อย หลังจากนั้นจะได้ข้อมูลในการตัดสินใจเพื่อหาวิธีแก้ปัญหาให้ตรงกับสภาพ นำไปสู่การกำหนดเป้าหมายที่เป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ สอดคล้องกับค่าดัชนีวัดความเหลื่อมล้ำเอนโทรปีทั่วไปที่อิงค่ามัธยฐาน ที่สะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของทั้ง 3 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุวิมล ว่องวานิช (Wongwanich, 2015) และแนวคิดการใช้ประโยชน์ของการประเมินความต้องการจำเป็นของ Australian Institute of Family Studies (2019) ว่าการประเมินความต้องการจำเป็นช่วยยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพของโครงการ นโยบาย และบริการต่าง ๆ โดยทำให้มั่นใจได้ว่ามีความเกี่ยวข้อง ใช้ได้จริง น่าเชื่อถือ และเหมาะสม (Sleezer et al., 2014) เป็นส่วนสำคัญในแนวทางที่อ้างอิงจากหลักฐาน เพราะความเข้าใจในความต้องการของชุมชนเป็นรากฐานสำหรับโครงการ นโยบาย หรือบริการ (Hawtin & Percy-Smith, 2007) เพื่อให้สามารถส่งเสริมการทำงานด้านการป้องกันและการแทรกแซงในระยะแรกได้มากขึ้น โดยทำให้บริการ นโยบาย และโครงการมีปฏิกิริยาตอบโต้ที่น้อยลง (Baum, 2008) ทำให้มั่นใจได้ว่าบริการและโครงการต่าง ๆ มีพื้นฐานจากข้อมูลที่ถูกรวบรวมอย่างถูกต้องและเป็นระบบ สามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสร้างการสนับสนุนเพื่อดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Sleezer et al., 2014) และสนับสนุนการประเมินผลในการเข้าใจความต้องการของชุมชน ทำให้สามารถวัดได้ว่าความต้องการเหล่านั้นได้รับการตอบสนองหรือไม่ (Rossi et al., 2004) สอดคล้องกับงานวิจัยของนันทวรรณ ชันทะ และจิรวัดณ์ วรุณโรจน์ (Khantha & Waroonroj, 2022) ที่พบว่า ความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่อำเภอบ้านไผ่ โดยเรียงลำดับความสำคัญจำเป็น ดังนี้ 1) ด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) ด้านบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และ 3) ด้านครู/ผู้ดูแลเด็ก และสอดคล้องกับ นนทชัย จับใจสุข และสมนึก ทองเอี่ยม (Jubjaisook & Tongiam, 2023) ที่พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาในภาพรวม มีดังนี้ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ และมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และแตกต่างจากสลิตา นาคา และวิเชียร รุ้ยย่นยง (Naka & Rooyuenyong, 2024) ที่พบว่ามาตรฐานที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ มาตรฐานด้านครู/ผู้ดูแลเด็ก รองลงมาคือ มาตรฐานคุณภาพของเด็กปฐมวัยและมาตรฐานบริหารจัดการ ตามลำดับ ซึ่งอาจเกิดจากความต้องการจำเป็นเฉพาะบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น

ในส่วนของการเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นในการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำแนกตามต้นสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลและสังกัดเทศบาลตำบล พบว่า มีความแตกต่างกันทั้ง 3 มาตรฐาน ผลการวิจัยที่ปรากฏเกิดจากบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในแต่ละสังกัดที่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคลากรครูหรือผู้ดูแลเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเด็กปฐมวัยในแต่ละศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่อาจมีความแตกต่างกัน เช่น จำนวนเด็กซึ่งมีผลต่อบรรยากาศ คุณภาพด้านต่าง ๆ ของเด็ก ระดับปัญหาของการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เป็นต้น จึงทำให้ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นมีความแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกสังกัดมุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัยเป็นอันดับแรก ขณะเดียวกันด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 2 สังกัด ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อความปลอดภัย ด้านครู/ผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 2 สังกัด ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ภาษา และการสื่อสาร เป็นลำดับแรก ส่วนด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัยมีความแตกต่างกันตามต้นสังกัด แม้ว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะดำเนินการตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติอย่างต่อเนื่อง แต่ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน และภายนอกยังแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างกัน ซึ่งปรากฏภาพของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีวัดความเหลื่อมล้ำเอนโทรปีทั่วไปที่อิงค่ามัธยฐาน โดยพบว่า ด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัยมีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาต่ำที่สุด ($GE_m = 0.05$) ด้านครู/ผู้ดูแลเด็ก มีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาสูง ($GE_m = 1.27$) และด้านบริหารจัดการมีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาสูงสุด ($GE_m = 1.52$) สอดคล้องกับผลการวิจัยของภิญญาพัชญ์ โพธิพิพิธธนากร และคนอื่น ๆ (Potipipittanakorn et al., 2023) ที่พบว่า แม้ว่าโรงเรียนจะใช้หลักสูตรแกนกลางในการศึกษาขั้นพื้นฐานเดียวกัน การจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาที่ต่างกันในแต่ละสถานศึกษาส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำในมิติด้านคุณภาพการศึกษา และสอดคล้องกับสุรภา บุญอุไร (Boonurai, 2022) ที่พบว่า ผลเปรียบเทียบความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของเด็กปฐมวัย 3 สังกัด ได้แก่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ปรากฏว่าเด็กปฐมวัยมีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ เป็รื่องกิจรัตน์กร (Kijratphan, 2012, as cited in Boonna, 2023) ที่สรุปสาเหตุความเหลื่อมล้ำจากการจัดการศึกษาชาติ ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณและกำลังคนทางการศึกษา การจัดสรรงบประมาณยังไม่ทำให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษา โดยสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตพื้นที่ยากจนในชนบทจะได้รับการจัดสรรงบประมาณน้อยกว่ามีจำนวนครูหรืออาจารย์ตามวุฒิน้อยกว่า ทำให้เด็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่ในเขตเมือง การจัดสรรอัตราครูและบุคลากรทางการศึกษา ปัญหาการขาดแคลนครูและบุคลากรทางการศึกษาในบางท้องที่ ปัญหาสัดส่วนระหว่างครูกับเด็กที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน และระบบการประเมินคุณภาพการศึกษานอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ตรีคม พรหมมาบุญ และคนอื่น ๆ (Prommaboon et al., 2023) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผลมาจาก 1) ตัวแปรการปรับตัวต่อการประเมินคุณภาพ 2) ตัวแปรการมีส่วนร่วมในระบบประกันคุณภาพภายใน 3) ตัวแปรระดับปัญหาระบบประกันคุณภาพภายใน และ 4) ตัวแปรระบบประกันคุณภาพภายใน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวแปรสามารถพยากรณ์การนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ได้อย่างน้อย 67.40 ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ของเทศบาลตำบลเป็นผลมาจาก 1) ระดับปัญหาระบบประกันคุณภาพภายใน 2) ความผูกพันต่อองค์กร และ 3) ทักษะติดต่อการประเมิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปรสามารถพยากรณ์การนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ได้อย่างน้อย 93.90

3. ผลการพัฒนาแนวทางการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (MEE-R Approaches) มีผลการประเมินคุณภาพของแนวทางในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ทุกด้าน แสดงให้เห็นว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าแนวทางที่พัฒนาขึ้นมีความครอบคลุม ถูกต้อง เหมาะสม สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และให้ประโยชน์สูงสุดต่อเด็ก ผลการวิจัยที่ปรากฏเกิดจากการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยสอดคล้องกับมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติที่ใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เน้นการเตรียมความพร้อมให้เด็กได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยบูรณาการผ่านการเล่นและการทำกิจกรรมการเรียนรู้ 6 กิจกรรมหลัก และมีวิธีดำเนินการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ทำให้ได้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณที่ตรงกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และสามารถจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ ประกอบกับการนำข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ ด้านบริหารจัดการที่ดี ทำให้ได้ข้อมูลแนวทางปฏิบัติที่ดีมาใช้ในการพัฒนาแนวทาง รวมทั้งได้มีการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาแนวทางดังกล่าวเพื่อสนับสนุนด้านความรับผิดชอบในการได้มาซึ่งกิจกรรมย่อย ทำให้สามารถพัฒนาแนวทางในการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ ตรงกับความต้องการจำเป็น และอีกประเด็นสำคัญที่ทำให้ผลการประเมินแนวทางอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านเกิดจากการวิจัยครั้งนี้ใช้การอภิปรายกลุ่มย่อยจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้เชี่ยวชาญก่อนทำการประเมินคุณภาพแนวทาง สอดคล้องกับผลการวิจัยของมลิวรรณ ภิรมย์รักษ์ และชญาพร เสนาคูณ (Piromrak & Senakhun, 2017) ที่พบว่า แนวทางการดำเนินงานตามมาตรฐาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย 6 ด้าน ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2553 และมีผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของอัณฐลี หลักชัย และบุญชม ศรีสะอาด (Lakchai & Srisa-ard, 2019) ที่พบว่า แนวทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนตำบล ในจังหวัดอุดรธานี ความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ณัฐรีย์ สิงห์เงา และสุมาลี ศรีพุทธรินทร์ (Singngao & Sriputttharin, 2021) วิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาของการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก สวัสดิพิพงศ์ ศรีภักดี และบุญชม ศรีสะอาด (Sripakdee & Srisa-ard, 2023) วิจัยพบว่า แนวทางการดำเนินงานตามมาตรฐาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) แนวคิดและหลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีการดำเนินการ ได้แก่ 3.1) มาตรฐานการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมี 1 ตัวบ่งชี้ 7 แนวทาง 3.2) มาตรฐานบุคลากร มี 1 ตัวบ่งชี้ 13 แนวทาง 3.3) มาตรฐานอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย มี 1 ตัวบ่งชี้ 10 แนวทาง 3.4) มาตรฐานวิชาการและการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร มี 1 ตัวบ่งชี้ 7 แนวทาง 3.5) มาตรฐานการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน มี 1 ตัวบ่งชี้ 8 แนวทาง และ 3.6) มาตรฐานการส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย มี 1 ตัวบ่งชี้ 7 แนวทาง และ 4) เงื่อนไขและความสำเร็จของผลการประเมินแนวทางโดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันในการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังต่ำกว่าสภาพที่พึงประสงค์ทุกด้าน แต่มีระดับการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในระดับมาก

เช่นเดียวกัน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีการประเมินความต้องการจำเป็นตามบริบทของตนเอง ในการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ก่อนการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี โดยการวิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายในและผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) เพื่อยกระดับคุณภาพตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ และเพื่อให้สามารถลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของเด็กปฐมวัยในพื้นที่รับผิดชอบได้ นอกจากนี้ควรจัดประชุมร่วมกับคณะกรรมการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยผู้บริหารท้องถิ่น และกองการศึกษา เพื่อจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี โดยนำแนวทางการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง หลังจากประเมินความต้องการจำเป็นตามบริบทของตนเองแล้ว

2. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมการนำผลการประเมินคุณภาพภายในและภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ให้เข้าร่วมการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี โดยนำแนวทางการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปใช้ และเร่งหาแนวทางของการได้มาซึ่งตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเสนอต่อกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้กับบุคลากรดังกล่าวและสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ตามกฎหมาย และกองการศึกษา ควรจัดอบรมการประเมินความต้องการจำเป็นของการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กับผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยและครู/ผู้ดูแลเด็ก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติการ โดยนำแนวทางการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ รวมทั้งวางแผนการนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3. สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดควรมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำแนวทางการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ครอบคลุมพื้นที่ในระดับจังหวัด ควรจัดทำแผนงบประมาณเพื่อสนับสนุนเพิ่มเติมสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีรายได้จัดเก็บเองน้อย เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และจัดทำแผนพัฒนาระบบบริหารจัดการและการพัฒนาสมรรถนะครู/ผู้ดูแลเด็ก โดยใช้ฐานรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) สามารถนำแนวทางการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจัดทำเป็นคู่มือเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในการนำไปใช้ และนำไปใช้สำหรับผู้ประเมินภายนอก เพื่อประกอบการให้ข้อเสนอแนะในการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกแก่สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกสังกัด

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยและประเมินความเสี่ยงของสภาพแวดล้อมเพื่อความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. ควรวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยเฉพาะหลักสูตรสมรรถนะครู/ผู้ดูแลเด็ก ด้านจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย และพัฒนาหลักสูตรสมรรถนะการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อความปลอดภัยและการจัดการเพื่อส่งเสริมสุขภาพและการเรียนรู้สำหรับครูและผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้สำคัญได้ดังนี้

1. องค์ความรู้ด้านลำดับความต้องการจำเป็น: ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาปฐมวัย ควรให้ความสำคัญตามลำดับ ได้แก่ ด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัย ด้านการบริหารจัดการ และด้านครู/ผู้ดูแลเด็ก โดยใช้ดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI) เป็นเครื่องมือในการจัดลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า “ผลลัพธ์ของผู้เรียน” เป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา ขณะที่ระบบบริหารและบุคลากรเป็นกลไกสนับสนุน

2. องค์ความรู้ด้านโครงสร้างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา: การใช้ดัชนีความเหลื่อมล้ำเอนโทรปี (GE_m) ทำให้เห็นภาพเชิงโครงสร้างว่า ด้านบริหารจัดการมีความเหลื่อมล้ำสูงสุด ด้านครู/ผู้ดูแลเด็กมีความเหลื่อมล้ำสูง และ ด้านคุณภาพเด็กปฐมวัยมีความเหลื่อมล้ำต่ำ สะท้อนว่า ความเหลื่อมล้ำไม่ได้เริ่มจากตัวเด็ก แต่เกิดจาก “ระบบและทรัพยากร”

3. องค์ความรู้ด้านกระบวนการตัดสินใจเชิงหลักฐาน: การประเมินความต้องการจำเป็นทำหน้าที่เป็น เครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์ช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ สามารถนำไปจัดลำดับ ความสำคัญของปัญหาเพื่อสนับสนุนการกำหนดนโยบายและแนวทางพัฒนา นำไปสู่แนวทางการตัดสินใจบนพื้นฐาน ของหลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence-based Decision Making) ที่ช่วยให้การพัฒนาตรงจุดและมีประสิทธิภาพ

4. องค์ความรู้ด้านความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการลดความเหลื่อมล้ำ: ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกมาใช้ จะมีประสิทธิภาพสูงก็ต่อเมื่อเชื่อมโยงกับการวิเคราะห์ความต้องการ จำเป็น ซึ่งช่วยให้การพัฒนาสามารถตอบสนองบริบทเฉพาะพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

5. องค์ความรู้ด้านอิทธิพลของบริบท: ความแตกต่างของต้นสังกัด (อบต./เทศบาล) ส่งผลต่อลำดับ ความสำคัญของความต้องการจำเป็น โดยรูปแบบการบริหารจัดการ คุณภาพทรัพยากรและบุคลากร แสดงให้เห็นว่า บริบทเชิงพื้นที่เป็นตัวแปรสำคัญของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

6. องค์ความรู้เชิงระบบ: การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับปฐมวัยต้องดำเนินการแบบบูรณาการ 3 มิติ ได้แก่ ระบบบริหารจัดการ บุคลากร (ครู/ผู้ดูแลเด็ก) และคุณภาพเด็กปฐมวัย ซึ่งทั้ง 3 มิติ มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกัน ไม่สามารถพัฒนาแยกส่วนได้

สรุปองค์ความรู้เชิงทฤษฎี: งานวิจัยนี้สร้างองค์ความรู้สำคัญคือ การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำเป็นต้องอาศัยการใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกควบคู่กับการวิเคราะห์ความต้องการ จำเป็น โดยมุ่งพัฒนาเชิงระบบทั้งด้านการบริหารจัดการ บุคลากร และคุณภาพเด็ก ภายใต้บริบทเฉพาะของพื้นที่ เพื่อให้เกิดการตัดสินใจเชิงนโยบายที่มีประสิทธิภาพและตรงจุด

บทบาทหน้าที่ของผู้นิพนธ์

สิริลักษณ์ บุ่งทอง: วางแนวความคิด ระเบียบวิธีวิจัย ตรวจสอบความถูกต้อง วิเคราะห์อย่างเป็นทางการ สืบสวน ทรัพยากร ดูแลข้อมูล เขียน – ฉบับร่างต้นฉบับ กำกับดูแล บริหารโครงการ และจัดหาทุน

ตรีคม พรหมบุญ: วางแนวความคิด ระเบียบวิธีวิจัย ตรวจสอบความถูกต้อง สืบสวน เขียน – ฉบับร่าง ต้นฉบับ เขียน-บททวนและแก้ไข สร้างภาพ กำกับดูแล บริหารโครงการ และจัดหาทุน

ปิยพร สีสันต์: ระเบียบวิธีวิจัย สืบสวน ตรวจสอบความถูกต้อง เขียน-บททวนและแก้ไข และกำกับดูแล

กฤษณ์ ปิ่นทอง: ระเบียบวิธีวิจัย ตรวจสอบความถูกต้อง เขียน-บททวนและแก้ไข และกำกับดูแล

ประสาธ เนืองเฉลิม: ระเบียบวิธีวิจัย ตรวจสอบความถูกต้อง เขียน-บททวนและแก้ไข และกำกับดูแล

เอกสารอ้างอิง

- Ardpaksa, S. (2014). *The needs assessment to self-development of teachers, Ratchaburi private education schools* [Master's thesis, Silpakorn University]. <https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/10516?attempt=3&attempt=2> [In Thai]
- Australian Institute of Family Studies. (2019). *Needs assessment*. Australian Government.
- Baum, F. (2008). *The new public health* (3rd ed.). Oxford University Press.
- Boonna, S. (2023). *Narrative of educational inequality and education management guidelines for the equality of secondary school students in Bangkok Metropolis* [Master's thesis, Silpakorn University].
- Boonurui, S. (2022). *Development of an online educational inequality assessment criterion for early childhood education* [Doctoral dissertation, Burapha University]. Burapha University Institutional Repository. <http://ir.buu.ac.th/dspace/handle/1513/625> [In Thai]
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques* (3rd ed.). John Wiley & Sons.
- Cowell, F. A. (2009). *Measuring inequality* (3rd ed.). Oxford University Press.
- Creswell, J. W. (2013). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4th ed.). SAGE Publications.
- Department of Local Administration. (2022). *Department of Local Administration letter, Ref. No. 0816.4/1046 dated April 11, 2022: Announcement of the selection results for one district, one model early childhood development center with good management for the fiscal year 2022*. Department of Local Administration. [In Thai]
- Dittabanjong, K., Wora-in, C., & Toncharoenrat, B. (2014). Needs assessment for inner quality assurance development system in school. *Humanities and Social Sciences Journal of Pibulsongkram Rajabhat University*, 8(1), 105–118. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/GraduatePSRU/article/view/55536/46111> [In Thai]
- Hawtin, M., & Percy-Smith, J. (2007). *Community profiling: A practical guide* (2nd ed.). Open University Press.
- Jubjaisook, N., & Tongiam, S. (2023). The internal quality assurance operation development needs assessment in Dvaravati school group under the Bangkok Primary Educational Service Area Office. *Journal of MCU Ubon Review*, 8(3), 331–324. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/270055/181166> [In Thai]
- Kanjanavasri, S. (2009). *Evaluation theory*. Chulalongkorn University Press. [In Thai]
- Khantha, N., & Waroonroj, J. (2022). Needs for the performance on the child development center's standard under the local administrative organizations in Ban Phai District, Khon Kaen. *Journal of Buddhist Education and Research*, 8(1), 1–12. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jber/article/view/256268> [In Thai]
- Kijratphan, P. (2012). Educational inequality in Thailand: Origins and solutions. *Academic Journal Phranakhon Rajabhat University*, 3(2), 213–216. <http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/47871/1/640620055.pdf> [In Thai]
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610. <https://doi.org/10.1177/001316447003000308>

- Lakchai, A., & Srisa-ard, B. (2019). Developing guidelines management of child development center under sub – district administrative organization in Udonthani. *Journal of Educational Administration and Leadership*, 8(29), 154–163. <https://jeal.snru.ac.th/ArticleViewFile?ArticleID=696&FileArticle=696-ArticleTextFile-20200114132400.pdf> [In Thai]
- Lane, K. R., Crofton, C., & Hall, G. J. (1983). Assessing needs for school district allocation of federal funds. In *Annual Meeting of the American Educational Research Association. Montreal, Canada, April* (pp. 11–15).
- National Early Childhood Development Committee [NECDC], (2019). *National standards for early childhood development centers*. Secretariat Office of the Education Council. Prikhwan Graphic. [In Thai]
- Naka, L., & Rooyuenyong, W. (2024). The needs of the internal quality assurance operation in early childhood centers under local government organizations, Khon Kaen Province. *NEU Academic and Research Journal*, 14(2), 278–289. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/neuarj/article/view/272148/184620> [In Thai]
- Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization). (2024). *External quality assurance manual: For educational institutions and external evaluators (2024–2028)*. Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization). [In Thai]
- Patton, M. Q. (1981). *Creative evaluation*. Sage Publications.
- Patton, M. Q. (1986). *Utilization-focused evaluation* (2nd ed.). Sage Publications.
- Piromrak, M., & Senakhun, C. (2017). The development of guidelines for the implementation of the child development center under the local government Mahasarakham. *Journal of Educational Administration and Leadership*, 6(21), 205–214. <https://jeal.snru.ac.th/ArticleView?ArticleID=126> [In Thai]
- Potipipittanakorn, P., Kallawicha, S., & Vichuphong, P. (2023). Examining educational resource allocation and educational quality inequality: A case study of schools in Chumphon Province. *Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences*, 6(6), 3382–3402. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jmhs1_sl/article/view/267375/182287 [In Thai]
- Prommaboon, T., Bungthong, S., Pinthong, K., Seesan, P., & Neungchalerm, P. (2023). *The development of a model for utilizing external quality assessment utilization to improve the internal quality assurance system of early childhood development centers in Surin Province* (Research report). Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization). [In Thai]
- Rossi, P. H., Lipsey, M. W., & Freeman, H. E. (2004). *Evaluation: A systematic approach* (7th ed.). Sage Publications.
- Scheffé, H. (1953). A method for judging all contrasts in the analysis of variance. *Biometrika*, 40(1–2), 87–104. <https://doi.org/10.1093/biomet/40.1-2.87>
- Singngao, N., & Sriputtarin, S. (2021). Current situation, desirable situation and guidelines to develop administration of infant and child development center under the local government organization, Nakhon Phanom Province. *Institute of Vocational Education Southern Region 1 Journal*, 6(2), 146–154. https://ph01.tci-thaijo.org/index.php/csnp_veis1/article/view/243508/168079 [In Thai]
- Sleezer, C. M., Fuss-Eft, D. F., & Gupta, K. (2014). *A practical guide to needs assessment* (3rd ed.). John Wiley & Sons.
- Sripakdee, S., & Srisa-ard, B. (2023). The development guideline of standard criteria of child development centers under the local government organization, Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Buddhist Philosophy and Development*, 7(2), 449–461. <https://ojs.mbu.ac.th/index.php/jbpe/article/view/2325/1482> [In Thai]

- Srisuttiyakorn, S. (2019). Educational inequality and its factors: Multilevel analysis integrated with median-based class of generalized entropy inequality index. *Journal of Research Methodology*, 32(3), 341–379. <https://search.tci-thailand.org/author.html?b3BlbkF1dGhvciZpZD0yNzU5MTlyJmFydGJibGVfaWQ9NTkxOTk5> [In Thai]
- The Nation. (2024). *Childhood development in Thailand, especially language skills, has worsened*. The nation. <https://www.nationthailand.com/health-wellness/40043135>
- Varasunun, P., Prasertsin, U., & Chanchusakun, S. (2015). Needs assessment of the educational testing for using into the student quality development. *Silpakorn Educational Research Journal*, 7(2), 108–120. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/suedureasearchjournal/article/view/37409/42754> [In Thai]
- Wiratchai, N., & Wongwanich, S. (2007). *Needs assessment research*. Chulalongkorn University Press. [In Thai]
- Wongwanich, S. (2015). *Needs assessment*. Chulalongkorn University Press. [In Thai]
- Yimyam, C. (2023). *Needs and Guidelines for Developing the Operation of the Student Assistance System for Educational Opportunity Expansion Schools under Sakon Nakhon Primary Education Service Area Office 1* [Master's thesis, Sakon Nakhon Rajabhat University]. [In Thai]